

CAPITOLUL 1

Războiul îl făcuse celebru. Nu la fel de celebru precum Murrow, vocea Londrei, și nici precum Quent Reynold, vocea filmelor documentare, ci îndeajuns de celebru ca să obțină o promisiune de la *Collier's*¹ („patru articole, dacă reușești să ajungi acolo“) și o acreditare la Berlin. Până la urmă, ajutorul venise tot de la Hal Reidy, care jonglase cu acreditările ca și cum ar fi stabilit locul fiecăruia în jurul unei mese, UP lângă Scripps-Howard², puțin mai încolo de Hearst³, și care oricum trimitea prea mulți oameni.

– Dar nu poți pleca decât luni. Cu conferința asta n-au de unde să ne mai dea încă un avion. Doar dacă ai vreo pilă pe undeva.

– Te am numai pe tine.

– Ai ajuns mai rău decât credeam, spuse Hal rânjind. Salută-l pe Nanny Wendt din partea mea, căcănarul.

¹ Revistă americană săptămânală (1888–1957), reputată pentru calitatea jurnalismului de investigație pe care îl promova (n.tr.)

² Agenții de știri americane (n.tr.)

³ William Randolph Hearst Jr. (1908–1993), fiul magnatului cu același nume. După moartea tatălui său, a coordonat activitatea trustului de presă Hearst Newspapers. În 1955 a câștigat Premiul Pulitzer pentru interviul luat lui Nikita Sergheevici Hrușciiov. (n.tr.)

Cenzorul lor din vremurile bune, dinainte de război, când amândoi lucrau la Columbia¹, un ins micuț și agitat, afectat ca o guvernantă, căruia îi plăcea să-și vâre nasul în materialele lor înainte de a intra în emisie.

– Ministerul Propagandei și al Distracției Publicului, adăugă Hal pe același ton malițios. Mă întreb ce s-o fi ales de el. Am auzit că Goebbels și-a otrăvit copiii.

– Nu, Magda a făcut-o, zise Jake. *Gnädige frau*². Cu bomboane de ciocolată.

– Mda, dulciuri pentru cei dulci. Oameni cumsecade, spuse Hal și îi înmână ordinul de deplasare. Petrecere frumoasă.

– Ar trebui să vii și tu. E un moment istoric.

– Și astea sunt istorice, zise Hal, arătând spre un alt teanc de ordine de deplasare. Încă două săptămâni și sunt acasă. Auzi, Berlin. Am spus Doamne-ajută că am scăpat de-acolo. Și tu vrei să te întorci!

– E ultimul mare eveniment din războiul ăsta, spuse Jake ridicând din umeri.

– Mare scofală. Să te așezi la masă și să împarți potul.

– Nu. Să hotărâști ce se va întâmpla după.

– Ce se va întâmpla după e că te vei duce acasă.

– Nu cred.

Hal ridică privirea.

– Crezi că încă mai e acolo, constată el sec.

Jake vârî ordinul de deplasare în buzunar fără a-i răspunde.

– A trecut ceva timp. Lucrurile se mai schimbă.

– E acolo, zise Jake dând din cap afirmativ. Mulțumesc. Îți rămân dator.

– Până peste cap, replică Hal și făcu un gest de lehamite. Ai grijă să scrii bine. Și să nu scapi avionul.

Dar avionul sosi în Frankfurt cu câteva ore întârziere, și mai trecură câteva ore cu descărcatul și cu manevrele de pe aerodrom, drept care decolară de-abia pe înserate. C-47 era un avion militar de transport prin care sufla vântul în

¹ Columbia Broadcasting Systems (CBS) (n.tr.)

² Cucoana (în limba germană) (n.tr.)

voie, cu bănci de-o parte și de alta și pasageri înghesuți unul în altul, ziarști care, ca și Jake, nu reușiseră să se urce în celelalte avioane și acum trebuiau să țipe ca să se facă auziți. După un timp, Jake renunță și se lăsă pe spătarul băncii cu ochii închiși, simțind cum i se întoarce stomacul pe dos din cauza golurilor de aer. Cât așteptaseră să se imbarce avuseseră grijă să se cinstească și acum Brian Stanley, tipul de la *Daily Express* care făcuse ce făcuse și se lipise de grupul de americani, era deja beat la modul convingător, aproape toți ceilalți venind tare din urmă. Belser de la Gannett¹ și Cowley, care stătuse tot timpul cu ochii pe biroul de presă al SHAEF² de la barul Scribe, și Gimbel, care îl urmase pe Patton³ în Germania alături de Jake. Parcă erau la război de o veșnicie, în uniforme lor kaki și cu însemnul rotund de corespondent de război, chiar și Liz Yeager, fotograful, care purta un pistol masiv pe șold, ca un adevărat cowboy.

Îi cunoscuse pe toți într-un fel sau altul, chipurile lor fiind înfipte ca niște bolduri în propria hartă a războiului. În Londra, unde până la urmă părăsise Columbia în 1942, fiindcă voia să vadă războiul adevărat. În Africa de Nord, unde îl văzuse și se alesese cu o bucată de șrapnel. În Cairo, unde se vindecase și își petrecuse nopțile îmbătându-se cu Brian Stanley. În Sicilia, ratând Palermo, dar reușind, în ciuda tuturor opreliștilor, să se țină de Patton, pentru ca mai târziu, după Franța, să i se alătore din nou în ofensiva spre est. Prin Hesse și Thuringia, în fugă, zilele în care mai mult stăteau decât mergeau fiind de domeniul trecutului, în sfârșit un război al adrenalinei pure, în clocot. În Weimar. Apoi, până în Nordhausen și lagărul Dora⁴, unde

¹ Gannet Company, Inc., trust de presă din SUA (n.tr.)

² Supreme Headquarters Allied Expeditionary Force (Cartierul General al Forțelor Expediționare Aliate), care a funcționat de la sfârșitul anului 1943 până la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial. (n.tr.)

³ Generalul american George Smith Patton (1885–1945) (n.tr.)

⁴ Amplasat la periferia orașului Nordhausen (n.tr.)

se oprise totul. Două zile în care privise numai, incapabil să scoată vreun cuvânt. Își notase efectivele – două sute pe zi – apoi renunțase și la asta. Un operator filmase grămezile de cadavre, oasele care ieșeau prin piele și organele genitale flasce. Cei vii, în zdrențele vârgate și cu capetele rase, erau asexuați.

În cea de a doua zi, într-unul din lagărele de muncă silnică, un schelet îi luase mâna și i-o sărutase, apoi nu-i mai dăduse drumul, o recunoștință obscenă, mormăind ceva în slavă – poloneză? rusă? – și Jake înțepenise, încercând să nu mai miroasă, simțind cum i se îndoiește mâna din cauza strânsorii de fier. „Nu sunt soldat“, spusese el, dând să fugă, dar neizbutind să-și elibereze mâna, rușinat de momentul de slăbiciune. Reportajul pe care îl rataseră cu toții, mâna de care nu puteai scăpa.

– Hei, amice, alte două săptămâni pe vechile meleaguri, spuse Brian făcându-și mâinile pâlnie ca să poată fi auzit.

– Ai mai fost la Berlin? întrebă Liz, curioasă.

– A locuit acolo. Unul din băieții lui Ed, draga mea, nu știai? zise Brian. Până când l-au gonit nemții. Sigur, nemții i-au gonit pe toți. Trebuia s-o facă. Ținând cont de situație.

– Vasăzică vorbești germana? întrebă Liz. Slavă Domnului.

– *Deutsch*¹ berlineză, răspunse Brian pentru Jake, tachi-nându-l.

– Nu mă interesează ce fel de *deutsch* vorbește, atât timp cât e *deutsch*. Stai pe lângă mine, Jackson, spuse Liz imitându-l pe Phil Harris de la radio și îl bătu ușor pe genunchi. Și cum a fost acolo?

Păi, cum a fost? Ca o menghină care se închide încet. La început petrecerile și zilele toride pe lacuri, fascinația evenimentelor. Venise ca să scrie despre Olimpiada din 1936 și, fiindcă mama lui cunoștea pe cineva care cunoștea

¹ Germana (n.tr.)

familia Dodd, fusese invitat la mai multe cocktailuri ale ambasadei, alegându-se și cu un loc în loja lor de la stadion. Petrecerea uriașă dată de Goebbels pe Pfaufeninsel¹, ospacii împodobiți cu mii de becuri în formă de fluturi, ofițerii care de-abia se țineau pe picioare, beți de șampanie și de importanță, vomitând prin tușiuri. Familia Dodd era oripilată. El rămăsese însă. Naziștii îi dădeau titlurile articolelor de-a gata, până și un liber-profesionist putea trăi numai din zvonuri văzând cum războiul se apropia pe zi ce trecea. Până să semneze contractul cu Columbia menghina se închisese, zvonurile aducând acum mai mult a găfăituri. Orașul se contracta în jurul lui până când se simți ca într-un cerc închis: Clubul Jurnaliștilor Străini din Potsdamerplatz, în sus pe mohorâta Wilhelmstrasse² până la minister pentru cele două informări zilnice, apoi la hotelul Adlon, unde Columbia închiriasse o cameră pentru Shirer, apoi cu toții la barul de pe colină, unde își comparau notițele și se uitau cum ofițerii SS trândăveau în jurul fântâniei, cu cizmele făcute lună sprijinite de margine, în timp ce broaștele de bronz aruncau jeturi de apă spre cer. Apoi pe Axa Est-Vest până la postul de radio în Adolf Hitler Platz³ și nesfârșita ciorovăială cu Nanny Wendt, apoi taxiul spre casă și telefonul ascultat și privirea vigilentă a lui Herr Lechter, *blockleiter*-ul⁴ care locuia în apartamentul de la intrare, luat cu japca de la niște amărâți de evrei. Senzația de sufocare. Dar asta fusese la sfârșit.

– A fost ca în Chicago, răspunse el.

Aspru, dur și plin de sine, un oraș nou care încerca să arate vechi. Palate în stil wilhelmian construite stângaci, care arătau ca niște bănci, dar și glume cu miez și miros de bere vărsată pe jos. Un aer tare, de Vest Mijlociu.

– Chicago? Nu cred că acum mai arată ca Chicago.

¹ Insula păunilor, pe râul Havel, în sud-vestul Berlinului (n.tr.)

² Strada Wilhelm (n.tr.)

³ Piața Adolf Hitler (n.tr.)

⁴ Administratorul de bloc (n.tr.)

Replica, în mod surprinzător, venea de la un civil trupeș, îmbrăcat într-un costum elegant, care la aeroport ne fusese prezentat drept kongresmen de undeva din nordul statului New York.

– Bineînțeles, replică Brian răutăcios. E dărămat rău. Dar ce nu e dărămat? Toată țara asta nenorocită e ca un crater uriaș. Mă scuzați că vă întreb, dar nu m-am lămurit niciodată. Ce înseamnă kongresmen? Sunteți Onorabil¹?

– Oficial, da. Oricum, așa apare în corespondență. Dar noi folosim apelativul „kongresmen“... sau simplu, domnul.

– Domnul. Foarte democratic.

– Așa e, încuviință sec kongresmenul.

– Mergeți la conferință sau doar să aruncați o privire? întrebă Brian, jucându-se cu el.

– Nu merg la conferință.

– Atunci mergeți la *raj*².

– Cum adică?

– A, nu trebuie să vă impacientați. Dar cam asta e. Conducerea militară. Un fel de *sahibi pukkah*³.

– Nu înțeleg despre ce vorbiți.

– Păi, nici eu, cam jumătate din timp, spuse Brian îndatoritor. E un defect al meu. Nu va impacientați. Pofțiți, beți și dumneavoastră.

Brian trase o dușcă din sticlă și apoi i-o întinse kongresmenului, cu fruntea acoperită de sudoare. Kongresmenul ignoră invitația și se întoarce spre tânărul militar de lângă el, sosit în ultima clipă, fără sac de voiaj, poate un curier. Purta o pereche de cizme înalte de călărie și strângea marginea băncii ca pe niște frâie, cu fața palidă împetritată de pistru.

¹ Termen întrebuințat pentru a desemna un membru al Congresului SUA. (n.tr.)

² Cuvânt indian care se referă la dominația Indiei de către Imperiul Britanic (1757–1947). În context, sinonim cu „stăpânire“. (n.tr.)

³ Cuvinte indiene. În context, sinonime cu „stăpâni de treabă“ (n.tr.)

– Mergi pentru prima oară la Berlin? întrebă kongresmenul.

Militarul încuviință dând din cap, strângând banca și mai tare în timp ce avionul se poticnea într-un nou gol de aer.

– Cum te cheamă? continuă kongresmenul, de dragul conversației.

– Locotenent Tully, răspuse militarul, apoi înghiți în sec și își duse mâna la gură.

– Ți-e rău? întrebă Liz.

Militarul își scoase chipiul. Părul roșu îi era năclăit de sudoare.

– Poftim, poate ai nevoie, spuse Liz și îi dădu o pungă de hârtie.

– Cât mai avem? întrebă militarul, aproape gemând, ținând punga la piept cu o mână.

Kongresmenul îi aruncă o privire și instinctiv își feri piciorul, întorcându-se puțin, și astfel ajunsese din nou cu fața spre Brian.

– Parcă spuneți că sunteți din New York.

– Utica, New York.

– Utica, făcu Brian, prefăcându-se că încearcă să-și amintească. Fabrici de bere, nu?

Jake zâmbi. Brian cunoștea Statele Unite destul de bine.

– Dacă nu mă-nșel, sunt o mulțime de germani acolo, adăugă Brian.

Kongresmenul îl privi cu dezgust.

– Cartierul meu e sută la sută american.

Brian însă se plictisise deja.

– Aha, făcu el și își mută privirea în altă parte.

– Cum de-ai ajuns în avionul ăsta? Am înțeles că e numai pentru presa americană.

– Aliații rămân aliați până la sfârșit, îi răspuse Brian lui Jake.

Avionul pierdu brusc din înălțime, nu mult, ca atunci când mergi cu mașina și dai de o groapă pe șosea, dar îndeajuns pentru militar, care scoase un geamăt.

– Îmi vine să vărs, spuse el, de-abia apucând să-și deschidă punga.

– Ai grijă, zise congressmanul, disperat că nu se poate muta din loc.

– Dă-i drumul, îi zise Liz militarului, ca o soră mai mare. Așa. Acum o să-ți treacă.

– Vă rog să mă scuzați, spuse militarul, pe jumătate sufocat, evident stânjenit, îmbujorat ca un adolescent.

Liz îl lăsă pe băiat și se întoarse spre Jake.

– L-ai întâlnit vreo dată pe Hitler? întrebă ea, făcându-i atenți și pe ceilalți, de parcă ar fi tras un paravan în fața militarului.

– De întâlnit, nu l-am întâlnit. Dar l-am văzut. De multe ori.

– De-aproape?

– O dată.

O seară toridă, venea de la Clubul de Presă, strada era în penumbră, dar noua Cancelarie încă mai era luminată de ultimele raze ale soarelui. Stil prusac *moderne*, treptele late coborau spre mașina care aștepta. Doar un aghiotant și doi militari, o pază neașteptat de slabă. În drum spre Sportpalast, probabil, pentru un alt discurs împotriva polonezilor cei vicleni. Se oprise o clipă la baza scării, uitându-se la strada pustie și la Jake. „Aș putea băga mâna în buzunar acum“, gândise Jake. „Un glonț și gata, atât de ușor. Oare de ce n-o făcuse nimeni până atunci?“ Apoi, ca și cum gândul lui ar fi avut propriul miros, Hitler ridicase capul și adulmecase aerul, neliniștit ca o posibilă victimă, și se uitase din nou la Jake. „Un glonț.“ Îi susținuse privirea o secundă, cântărindu-l, apoi zâmbise, doar o mișcare aproape imperceptibilă a mustății, ridicase mâna într-un *heil* apatic, a lehamite, și se îndreptase spre mașină. Zâmbind răutăcios. Nu era nici un pericol și avea destule de făcut.

– Am auzit că avea niște ochi care te hipnotizau, zise Liz.

– Nu știu. N-am fost niciodată atât de aproape de el, răspunse Jake și și-i închise pe ai lui, făcând să dispară avionul și tot ce era în el.

Nu mai era mult. Va merge mai întâi pe Pariserstrasse. Vedea ușa, cariatidele grele, de gresie, care susțineau balconul deasupra intrării. Ce-i va spune ea? Patru ani. Dar poate că se mutase de acolo. Nu, va fi acolo. Mai sunt puține ore. Un pahar de vin la cafeneaua din Olivaerplatz, amintiri, ani întregi de povestit. Dacă nu vor rămâne în casă.

– Vise plăcute? întrebă Liz și Jake își dădu seama că zâmbeste, deja acolo, în Berlin, nu peste mult timp.

– Ne apropiem, anunță Brian, cu fața lipită de hublou. Dumnezeule! Uitați-vă și voi.

Jake deschise ochii și sări în picioare, ca un copil. Se îngămădiră toți în jurul hubloului, cu congressmanul alături.

– Dumnezeule, repetă Brian, aproape în șoaptă, amuțit de priveliște. O adevărată Cartagină!

Jake privi în jos, simțind cum îl ia cu rău de la stomac, nerăbdarea revederii scurgându-se din el precum sângele. De ce nu-i spusese nimeni? Mai văzuse orașe bombardate – Londra, case la rând făcute una cu pământul, străzi de sticlă, apoi Köln și Frankfurt din avion, cu craterele lor adânci și bisericile dărâmate – dar nimic care să se compare cu ce vedea acum. Cartagina, o ruină a lumii antice. Sub ei nu părea să fie nici o mișcare. Cochilii de case, pustii precum cavourile prădate, kilometri întregi, străzi pulverizate, fără nici un zid în picioare. Zburau dinspre vest, pe deasupra lacurilor, de aceea știa că zona trebuia să fie Lichterfelde, apoi Steglitz, apoi Tempelhof², dar punctele de reper dispăruseră sub dunele de moloz. Pe măsură ce se apropiau de sol, mai multe clădiri izolate prindeau formă, lovite de bombe, dar rămase pe loc, câteva coșuri,

¹ Cartagina a fost distrusă de arabi în anul 697. (n.tr.)

² Cel mai vechi aeroport comercial din Europa (n.tr.)